

Razlike u stavovima i znanju oko cijepljenja kod roditelja predškolske djece i zdravstvenih djelatnika

Differences in attitudes and knowledge about vaccination in preschool children parents and health care professionals

Zrinka Puharić, Renata Pintar, Mirna Žulec, Rudolf Kiralj, Živko Stojčić

Visoka tehnička škola u Bjelovaru, Stručni studij sestrinstva, Trg Eugena Kvaternika 4, 43 000 Bjelovar, Hrvatska
Technical High School in Bjelovar, Professional Study Programme in Nursing, Trg Eugena Kvaternika 4, 43 000 Bjelovar, Croatia

Sažetak

Uvod: Cijepljenje (imunizacija) postupak je kojim se postiže stvaranje specifične otpornosti ljudskog organizma. Poznavanje prednosti i nuspojave cijepljenja bitno je kako za zdravstvene djelatnike, tako i za roditelje.

Isпитanici i metode: Za istraživanje je korišten anketni upitnik koji je ispunjavalo 100 zdravstvenih djelatnika i 100 roditelja djece predškolske dobi. Dobiveni podaci statistički su obrađeni deskriptivnim statističkim metodama te izračunom hi-kvadrat testa. Podaci su prikupljeni anonimnim, posebno konstruiranim upitnikom na području Koprivničko-križevačke županije u svibnju 2014. godine.

Rezultati: Uočena je statistički značajna razlika u stavovima o tome može li prvostupnik/ca sestrinstva samostalno cijepiti djecu (negativno VSS/VSS u odnosu na SSS), te o tome je li 20 cijepljenja do punoljetnosti previše ili nije (pozitivno VSS/VSS u odnosu na SSS). Zdravstveni djelatnici smatraju da je cijepljenje učinkovita zaštita od zaraznih bolesti u odnosu na roditelje, te statistički bitno veći broj roditelja želi slobodan odabir cijepljenja.

Diskusija: Postoje statistički bitne razlike između zdravstvenih djelatnika i roditelja o stavovima i znanju o cijepljenju i cjepivima. Vidljivo je da razina obrazovanja utječe na odgovore. Roditelji niže stručne spreme imali su više nedoumica u odgovorima.

Zaključak: Budući da je najvažniji čimbenik neznanja i donošenja krivih odluka nedostatak edukacija, nameće se potreba za dodatnim naporom zdravstvenih djelatnika u edukaciji roditelja u Koprivničko-križevačkoj županiji u vezi cijepljenja, kao najučinkovitije javnozdravstvene mjere, prvenstveno stoga što se trend odbijanja cijepljenja i nebrige za vlastito zdravlje povećava.

Ključne riječi: cjepivo, kalendar cijepljenja, zdravstveni djelatnici, roditelji

Kratki naslov: stavovi i znanje o cijepljenju roditelja i zdravstvenih djelatnika

Abstract

Introduction: Vaccination (immunization) is a method that achieves the creation of the specific resistance of the human body. Knowledge about effects and side effects is essential for health care providers as well as for the parents.

Subjects and Methods: The study was conducted in the Koprivnica-Križevci County in May 2014. Anonymous questionnaire method was used; respondents were 100 health-care professionals and 100 parents of preschool children. The obtained data were statistically analyzed by descriptive statistical methods and calculating the chi-square. Anonymous questionnaire method was used.

Results: There was a statistically significant difference in the attitudes of healthcare workers whether bachelor nurse can independently vaccinate children (negatively university degree compared to high school), and that 20 vaccination to the age of majority is not much (positive university degree compared to high school). Healthcare providers believe that vaccination is effective protect against infectious diseases in comparison to the parents as well as significantly larger number of parents want free choice of vaccination.

Discussion: There are significant differences between health care professionals and parents about the attitudes and knowledge about immunization and vaccines. It is evident that the levels of education affect the answers. Parents' with lower qualifications had more doubts about the answers.

Conclusion: Since the lack of education is the most important factor of ignorance and making wrong decisions, we obviously need extra efforts of health professionals in educating parents in Koprivnica-Križevci county about vaccination as the most effective public health measure, because the trend of the refusal of vaccination and neglect their own health continues to increase.

Keywords: vaccine, vaccination calendar, health professionals, parents

Running head: differences in attitudes and knowledge about vaccination between parents and healthcare professionals

Received 27th November 2016;

Accepted at 26th January 2017;

Autor za korespondenciju/Corresponding author: Zrinka Puharić, Technical High School in Bjelovar, Professional Study Programme in Nursing, Trg Eugena Kvaternika 4, 43000 Bjelovar, Croatia
• GSM: +385-91 798 16 53 • E-mail: zpuharic@vtsbj.hr

Uvod/Introduction

Cijepljenje (imunizacija) postupak je kojim se postiže stvaranje specifične otpornosti ljudskog organizma, i to davanjem antigena koji mogu biti neživi ili živi, ali oslabljeni uzročnici bolesti, njihovi dijelovi ili produkti, a isto tako mo-

gu biti proizvedeni postupcima biotehnologije. Cijepljenje je ekonomski najučinkovitija zaštita pojedinaca i cijele populacije protiv povećanja incidencije zaraznih bolesti. Cijepljenjem se neke zarazne bolesti žele u određenoj regiji

ukloniti ili potpuno iskorijeniti [1]. Cijepljenjem se postiže smanjenje incidencije zaraznih bolesti u općoj populaciji.

Sredstva za imunizaciju moraju biti odobrena za upotrebu prema posebnim propisima te moraju udovoljavati uvjetima utvrđenim posebnim propisima [2].

Svjetska zdravstvena organizacija [engl. World Health Organization, WHO] smatra da su cijepljenjem ljudi zaštićeni protiv više od 20 različitih bolesti. Cijepljenje štiti milijune ljudi od bolesti, invalidnosti i smrti [3].

U Republici Hrvatskoj [RH] cijepljenje je djece do punoljetnosti obvezno. Svake godine Ministarstvo zdravlja Republike Hrvatske na prijedloge Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i Službe za epidemiologiju donosi Provedbeni program obveznog cijepljenja. U njemu je navedeno sve o cijepljenju, od vrsta cjepiva, postupaka cijepljenja, tko će se cijepiti, o nabavi, dostavi i pohrani cjepiva, pojavi reakcija na cjepivo, nuspojavama cijepljenja, kontraindikacijama za cijepljenje, i sl. Za sve obveznike Provedbenog programa obveznog cijepljenja, cijepljenje je besplatno [2].

Provedbeni se program obveznog cijepljenja donosi i usklađuje prema više zakona i pravilnika, i to: Zakona o zdravstvenoj zaštiti, Odluci Ustavnog suda Republike Hrvatske, Zakona o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti, Pravilnika o načinu provođenja imunizacije, seroprofilakse i kemoprofilakse protiv zaraznih bolesti te osobama koje se moraju podvrgnuti toj obvezi [3].

Cijepljenje se provodi protiv 10 bolesti: difterije, tetanusa, hripavca, dječje paralize, ospica, zaušnjaka, rubeole, tuberkuloze, hepatitisa B i bolesti izazvanih bakterijom *Haemophilus influenzae* tipa B [3].

Postoje i neobavezna cijepljenja: protiv krpeljnog meningoencefalitisa (KME), meningokokne bolesti, *Haemophilus influenzae* tipa B invazivne bolesti, protiv hripavca, pneumokokne bolesti, varičela, rotavirusnog gastroenteritisa, hepatitisa A, protiv humanog papiloma virusa (HPV) i drugih bolesti [3].

Troškove cijepljenja i nabavu cjepiva snosi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje. Županijski zavodi za javno zdravstvo preuzimaju cjepivo od središnjeg distributera te ga prosljeđuju liječnicima koji provode cijepljenje [3]. Cijepljenje se provodi kontinuirano kroz cijelu godinu, a u posebnim slučajevima sporadično.

Prema istraživanju projekta VENICE koje je 2010. godine provedeno u 27 država članica Europske unije te na Islandu i u Norveškoj, dobiveni su sljedeći rezultati: 15 država nema obavezno cijepljenje, a ostalih 14 ima barem jedno cjepivo u programu obaveznog cijepljenja. U 12 država obavezno je cijepljenje protiv poliomijelitisa, u 11 država protiv difterije i tetanusa, a u 10 država protiv hepatitisa B [4].

Do kraja 2013. godine globalno je cijepljenjem bilo pokriveno najviše ljudi protiv difterije (84%), poliomijelitisa (84%) i ospica (84%), nešto manje protiv hepatitisa B (81%), protiv pneumokoka (25%) i rotavirusa (14%).

Prema trogodišnjem Programu obveznog cijepljenja u RH od 2014. do 2016. godine, članak 7. govori o odbijanju obveznog cijepljenja za dijete od strane roditelja te o postupcima liječnika u takvim slučajevima. Tako postoji obrazac za

Izjavu o odbijanju cijepljenja koji potpisuju roditelji, jedan ostaje u zdravstvenom kartonu djeteta, dok drugi obrazac liječnik šalje u Ministarstvo zdravlja RH, i to Upravi za sanitarnu inspekciju koja roditelja prijavljuje Prekršajnom sudu [5].

Ispitanici i metode / Subjects and Methods

Istraživanje je provedeno u svibnju 2014. godine na području Koprivničko-križevačke županije. Uporabljani su originalno izrađeni upitnici [Prilozi 1 i 2]. U istraživanje je uključeno 200 ispitanika: 100 zdravstvenih djelatnika i 100 roditelja djece predškolske dobi [0-7 godina starosti]. U istraživanje su uključeni zdravstveni djelatnici Opće bolnice Koprivnica, Zavoda za javno zdravstvo Koprivnica te Doma zdravlja Koprivničko-križevačke županije. Roditelji su popunjavali anketni upitnik u ordinacijama školske medicine prilikom pregleda djece.

Podaci su obrađeni deskriptivnom statistikom. Za provjeru statističke značajnosti korišten je hi-kvadrat test *Easy chi-square Calculator*. Pri analizi podataka, razina značajnosti bila je 0,05 ili 5% ($p > 0,05$) te je korištena tablica za kritične vrijednosti.

Rezultati/Results

Od ispitanih zdravstvenih djelatnika 50% ima srednju stručnu spremu (SSS), a 50% višu (VŠS) ili visoku stručnu spremu (VSS), 96% ih se slaže da je cijepljenje dobra zaštita od zaraznih bolesti, dok njih 4% ne zna. Oko 17% zdravstvenih djelatnika smatra da je 20 cijepljenja djeteta do punoljetnosti previše, 44% ispitanika smatra da to nije previše, a njih 39% ne zna. S tvrdnjom da bi specijalisti školske medicine i pedijatri te djelatnici koji izravno provode cijepljenje trebali biti kreatori kalendara obaveznog cijepljenja, slaže se 93% ispitanika, dok se 2% ispitanika ne slaže s tim navodom, a njih 5% ne zna. Da bi neko cjepivo trebalo maknuti iz kalendara obaveznog cijepljenja, smatra 7% zdravstvenih djelatnika, 60% njih misli da ne treba ništa mijenjati, a 33% ih ne zna.

Oko 52% ispitanika slaže se da prvostupnica sestrištva ne može samostalno cijepiti, 37% smatra da može samostalno cijepiti, a njih 11% ne zna. Čak 80% zdravstvenih djelatnika odgovorilo je da roditelji ne bi trebali sami odlučivati o cijepljenju svog djeteta, 16% smatra da bi trebali sami odlučivati, a njih 4% ne zna.

Od ispitanih roditelja anketni upitnik ispunilo je najviše majki (75%), 15% očeva, te 1% druga bliska osoba djeteta, a za 9% nije poznato srodstvo. U odnosu na stupanj obrazovanja 64% ispitanika ima završenu srednju školu, 16% osnovnu školu, a 20% višu ili visoku školu. Sva su djeca do sada redovito cijepljena prema kalendaru cijepljenja. Fakultativnim cjepivom cijepljeno je dvanaestoro djece i to: 2 protiv krpeljnog meningitisa, 3 protiv pneumokoka, 2 protiv rotavirusa, 1 protiv krpeljnog meningoencefalitisa i gripe, 1 protiv krpeljnog meningoencefalitisa i rotavirusa, 1 protiv krpeljnog meningoencefalitisa i pneumokoka, 1 protiv pneumokoka i rotavirusa. Na pitanje znaju li kojom vakcinom je njihovo dijete cijepljeno pri upisu u prvi razred prije mjesec dana, 7 roditelja odgovara potvrdno, no samo su dva točna odgovora, dok proizvođača cjepiva zna samo 1 roditelj.

TABLICA [1] Nuspojave nakon MO-PA-RU cijepljenja

učestalost odgovora	n	%
temperatura viša od 39 °C	0	0
bol, crvenilo, otvrdnuće	8	57,14
crveni osip po tijelu	1	7,14
nuspojave povećani limfni čvorovi	2	14,29
oticanje/povećanje žlijezda slinovnica	0	0
temperatura + bol, crvenilo, otvrdnuće	3	21,43
ukupno	14	100

Nakon cijepljenja 7 roditelja je zatražilo liječničku pomoć za svoje dijete, i to svi kod izabranog pedijatra, iako je cjepitelj bio specijalist za školsku medicinu. Da je cijepljenje dobra zaštita protiv zaraznih bolesti smatra 80% roditelja, samo 1% njih smatra da to nije dobra metoda zaštite, a njih 19% ne zna. Oko 48% ispitanika ne zna je li 20 cijepljenja do punoljetnosti previše, 24% ispitanika smatra da to jest previše, dok je 28% odgovorilo da nije previše. Najviše roditelja, čak 75% odgovorilo je da izabrani liječnik djeteta treba biti i cjepitelj, dok samo 4% njih smatra kako to ne treba biti izabrani liječnik djeteta, a 21% je odgovorilo da ne zna. Čak 51% roditelja smatra da ne bi trebali samostalno odlučivati o tome kada će i kojom vrstom cjepiva djeca biti cijepljena, njih 34% smatra da bi trebali samostalno odlučivati o tome, a 15% ih ne zna.

Izdvojeno je nekoliko važnijih pitanja koja su testirana prema postavljenim hipotezama i statističkoj značajnosti.

1. Zdravstveni djelatnici VŠS/VSS u većem postotku smatraju da medicinska sestra/medicinski tehničar prvostupnik/prvostupnica ne može samostalno cijepiti bez nadzora liječnika od ispitanika SSS, $\chi^2=8,2311$, $ss=2$, a $p=0,0163$ (1,63%).
2. Zdravstveni djelatnici VŠS/VSS smatraju u većem postotku da 20 cijepljenja djece od rođenja do punoljetnosti nije previše, za razliku od ispitanika SSS $\chi^2=10,3913$, $ss=2$, $p=0,0055$ (0,55%).
3. Što je viši stupanj obrazovanja roditelja, veće je i uvjerenje da je 20 cijepljenja do punoljetnosti previše $\chi^2=30,5069$, $p<0,00001$ (0,001%) i $ss=4$.
4. Veći je postotak zdravstvenih djelatnika koji podupire tvrdnju da je cijepljenje dobra metoda zaštite od zaraznih bolesti u odnosu na roditelje $\chi^2=12,2372$, $p=0,0022$ (0,22%) i $ss=2$.
5. Statistički bitno veći postotak roditelja želi slobodan odabir cijepljenja $\chi^2=19,2683$, $p=0,0001$ (0,01%), $ss=2$
6. Ne postoji statistički bitna razlika u odgovorima zdravstvenih djelatnika sa SSS i VŠS/VSS o tome trebaju li roditelji samostalno odlučivati o cijepljenju svoje djece, $\chi^2=2,45$, $p=0,2938$ (29,38%), a $ss=2$.
7. Ne postoji statistički bitna razlika u odgovorima roditelja s osnovnom školom, SSS i VŠS/VSS o tome trebaju li roditelji samostalno odlučivati o cijepljenju svoje djece, $\chi^2=4,5564$, $p=0,3359$ (33,59%), $ss=4$.

Rasprava/Discussion

Prema sadašnjem zakonu isključivi cjepitelj je liječnik ili osoba zdravstvene struke [6]. Većina zdravstvenih djelatnika s VŠS/VSS smatra da medicinska sestra/medicinski tehničar ne može samostalno cijepiti dijete, dok je upola manji broj zdravstvenih djelatnika sa SSS koji isto tako misle. Tome doprinosi poznavanje zakona koje medicinske sestre/medicinski tehničari trebaju poznavati te poznavanje odgovornosti njihovih svakodnevnih radnih zadataka i može se zaključiti da zdravstveni djelatnici sa SSS imaju više povjerenja u više medicinske sestre ili prvostupnice sestrištva.

Kompetencije medicinskih sestara/tehničara u RH jasno određuju razinu prava, dužnosti i odgovornosti medicinskih sestara/tehničara u njihovim područjima rada. Važno je dati pravi lijek, u pravoj dozi, pravom pacijentu, na pravi način i u pravo vrijeme, znati primijeniti lijek, prepoznati očekivano djelovanje i negativne efekte propisanih lijekova, posjedovati znanja o pravilnoj primjeni lijekova, pripremi i primjeni peroralno, subkutano, intrakutano, intramuskularno te znati je li cijepljenje dobra metoda zaštite od zaraznih bolesti[7].

Rezultati pokazuju da se s razinom obrazovanja povećava povjerenje u cijepljenje kao zaštitu od zaraznih bolesti. Ispitanici koji su u najvećem postotku naveli odgovor „ne znam“ imaju završenu osnovnu školu. Razjašnjenjem pravih stručnih informacija, potkrijepljenih znanstvenim činjenicama o cjepivima i onome čega se ljudi boje kod cijepljenja, edukacijom o negativnim učincima zaraznih bolesti na ljude i o rizicima odbijanja cjepiva, moglo bi se utjecati na veće povjerenje zdravstvenih djelatnika u zdravstveni sustav u RH.

Roditelji s većim stupnjem obrazovanja najkritičniji su prema cijepljenju. Pitanje je, čitaju li prave stručne informacije i kako gledaju na postavljene zakone u vezi cijepljenja? Smatraju li zakone o obveznom cijepljenju kao kaznu ili nešto što se mora prihvatiti jer je zakon takav kakav je? Smatraju li zakon o obveznom cijepljenju kršenjem ljudskih prava? Smatraju li se kažnjenima odbiju li im neke ustanove, poput vrtića i škole, upisati djecu jer nisu cijepljena?

Okolo 88% svih ispitanika smatra da je cijepljenje dobra zaštita od zaraznih bolesti (96% zdravstvenih djelatnika i 80% roditelja), što pokazuje da je stupanj edukacije zadovoljavajući.

Značajni postotak roditelja misli da bi trebao samostalno odlučivati o cijepljenju svoje djece u odnosu na broj ispitanih zdravstvenih djelatnika.

Prema rezultatima razvidno je da edukaciju o cjepivima treba usmjeriti i prema roditeljima kao i prema zdravstvenim djelatnicima Koprivničko-križevačke županije. Obvezno cijepljenje podrazumijeva cijepljenje svim propisanim cjepivima ukoliko nema medicinski propisanih kontraindikacija, a zdravstveni djelatnici u RH upoznati su sa zakonom te su svjesni svoje profesionalne odgovornosti i dužnosti prijavljivanja odbijanja cijepljenja Ministarstvu zdravlja i Upravi za sanitarnu inspekciju RH. Odluka o tome hoće li cjepivo biti zakonski obvezno ili ne, ovisi o tradiciji, kulturi, životnom standardu, navikama i razini obrazovanja stanovnika te zemlje. Potrebno je raspraviti i o pitanju diskrimina-

cije djece koja zbog necijepljenja ne mogu upisati vrtić ili osnovnu školu.

Čak 14 od 100 djece obuhvaćenih ovim istraživanjem imalo je nuspojave nakon cijepjenja cjepivom morbili-rubeola-parotitis, no nisu sve prijavljene. Hrvatski zavod za javno zdravstvo navodi da je u 2013. godini bilo 166 prijava nuspojava nakon cijepjenja, najučestalije poslije uporabe monovalentnog cjepiva protiv tetanusa (58) te polivalentnog cjepiva Pentaxim (30) [8].

Procijepljenost u Republici Hrvatskoj je još uvijek prema pravilima struke, iznad 90% za sva cjepiva, a za morbile-parotitis i rubeolu iznad 95% školske djece, dok su predškolska niže procijepljena od pravila struke no neznatno, što je prikazano u **tablici 2** [8].

U Zakonu o zdravstvenoj zaštiti stoji "kako svaka osoba ima pravo na zdravstvenu zaštitu i na mogućnost ostvarenja najviše moguće razine zdravlja; svaka je osoba obvezna brinuti se o svome zdravlju; nitko ne smije ugroziti zdravlje drugih" [10]. Pravilnik o načinu provođenja imunizacije, seroprofilakse, kemoprofilakse protiv zaraznih bolesti te o osobama koje se tome moraju podvrgnuti - propisuje obvezu cijepjenja protiv zaraznih bolesti od posebnog značaja za Republiku Hrvatsku [9, 10]. Obiteljski zakon propisuje da "dijete ima pravo na skrb za život i zdravlje; roditelji su dužni i odgovorni skrbiti se o zdravlju djeteta te mu omogućiti korištenje mjera za čuvanje, unapređenje i vraćanje zdravlja, sukladno propisima kojima se uređuje zdravstvo i zahtjevima medicinske znanosti" [11]. S druge strane Zakon o zaštiti prava pacijenata kaže da pacijent ima "pravo na suodlučivanje, što obuhvaća pravo pacijenta na obavještenost i pravo na prihvaćanje ili odbijanje pojedinoga dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka; tijekom pružanja zdravstvene zaštite, nakon svakog pregleda i zahvata, pacijent ima pravo na obavještenost o uspjehu, odnosno neuspjehu i rezultatu pregleda ili zahvata kao i o razlozima za eventualnu različitost tih rezultata od očekivanih" [12]. U RH je sve češće odbijanje cijepjenja. Godine 2011. bila su prijavljena 4 slučaja, 2012. godine 29, a 2013. prijavljeno je

TABLICA [2] Procijepljenost obaveznim cjepivima u Republici Hrvatskoj

BCG u rodilištu/prvoj godini života	98,9
BCG u sedmom razredu OŠ (PPD negativni)	98,1
Hepatitis B u prvoj godini života	95,8
Hepatitis B u 6. razredu OŠ	97,8
DTP u prvoj godini života	95,6
DTP u drugoj godini života	93,1
DTP u četvrtoj godini života	96,3
Poliomijelitis u prvoj godini života	95,6
Poliomijelitis u drugoj godini, 1. i 8. razredu OŠ	96,0
Td u 1. i 8. razredu OŠ i 4. razredu SŠ	96,3
Hib u prvoj godini života	95,5
Hib u drugoj godini života	93,7
MoPaRu u drugoj godini života	93,9
MoPaRu pri upisu u OŠ	97,1

čak 205 slučajeva, što govori o trendu porasta odbijanja obveznog cijepjenja [13].

Zaključak/Conclusion

U medicini nema niti jedne intervencije koja bi bila idealna i bez nuspojava, a cijepjenje se provodi više od 200 godina i verificirano je kao jedna od najuspješnijih intervencija. Stoga je važna uloga educiranih zdravstvenih djelatnika, posebice medicinskih sestara/tehničara koji su u neposrednom kontaktu s roditeljima, u provođenju dodatnih metoda edukacije roditelja u svrhu boljeg razumijevanja nedoumica u vezi kalendara cijepjenja.

Authors declare no conflict of interest.

Literatura/References

- [1] Mardešić D. Pedijatrija. Zagreb: Školska knjiga; 2013.
- [2] Ministarstvo zdravlja, Uprava za sanitarnu inspekciju i javno zdravstvo. Provedbeni program obveznog cijepjenja u Hrvatskoj u 2015. godini protiv difterije, tetanusa, hripavca, dječje paralize, ospica, zaušnjaka, rubeole, tuberkuloze, hepatitisa B i bolesti izazvanih Haemophilus influenza tipa b. Zagreb; 2014: 1-17.
- [3] Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Trogodišnji program obveznog cijepjenja u Hrvatskoj u 2014-2016. godini. Dostupno online: http://hzjz.hr/wp-content/uploads/2013/11/trogodisnji-okruznic-a-2014-2016-vs4-2_.pdf (15.11.2014.)
- [4] Haverkate M, D'Ancona F, Giambi C, Johansen K, Lopalco PL, Cozza V, Appelgren E, on behalf of the VENICE project gatekeepers and contact points. Mandatory and recommended vaccination in the EU, Iceland and Norway: results of the VENICE 2010 survey on the ways of implementing national vaccination programmes. Euro Surveill. 2012;17(22):pii=20183. Dostupno online: <http://www.eurosurveillance.org/ViewArticle.aspx?ArticleId=20183> (06.01.2015.)
- [5] Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Trogodišnji program obveznog cijepjenja u Hrvatskoj u 2014-2016. godini. Dostupno online: http://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2013/11/Microsoft-Word-trogodisnji-okruznic-a-2014-2016-FINAL_18_7_2013.pdf (07.02.2015.)
- [6] Ministarstvo zdravlja Republike Hrvatske, Uprava za sanitarnu inspekciju i javno zdravstvo. Provedbeni program obveznog cijepjenja u Hrvatskoj u 2015. godini protiv difterije, tetanusa, hripavca, dječje paralize, ospica, zaušnjaka, rubeole, tuberkuloze, hepatitisa B i bolesti izazvanih Haemophilus influenza tipa b. Zagreb, 2014:11.
- [7] Šepec S. Kompetencije medicinskih sestara opće zdravstvene njege. Priprema i primjena lijekova: Zagreb, Hrvatska komora medicinskih sestara; 2011. Dostupno online: http://www.hkms.hr/data/1316431477_292_mala_kompetencije_18062011_kompletno.pdf (07.02.2015.)
- [8] Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Nuspojave cijepjenja u Hrvatskoj u 2013. godini. Zagreb: 2014
- [9] Zakon o zdravstvenoj zaštiti. Narodne novine br. 150/08.
- [10] Pravilnik o načinu provođenja imunizacije, seroprofilakse, kemoprofilakse protiv zaraznih bolesti. Narodne novine br. 103/13.
- [11] Obiteljski zakon. Pročišćeni tekst. Dostupno na <http://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon>. (11.05.2015.)
- [12] Zakon o zaštiti prava pacijenata. Dostupno na: <http://www.zakon.hr/z/255/Zakon-o-za%C5%A1titi-prava-pacijenata>. (11.05.2015.)
- [13] Radiček D. Obvezno cijepjenje-dvojba roditelja, „da ili ne“. Nove staze. 2014; 32:12-13.

Prilozi: Molimo Vas da nam anonimno odgovorite na anketu (hvala).

Prilog 1: Upitnik za zdravstvene djelatnike

1. Živate u:

- a) gradu
- b) naselju

2. Završili ste:

- a) srednju
- b) višu ili visoku školu

3. Imate li djece?

- a) da
- b) ne

4. Jeste li redovito do sada cijepili svoje dijete?

- a) da
- b) ne
- c) nemam djece

5. Ako dijete do sada nije redovito cijepjeno, navedite koje cjepivo dijete nije dobilo i zašto:

6. Mislite li da je cjepljenje dobra metoda zaštite od zaraznih bolesti?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

7. Dijete se tijekom života od rođenja do punoljetnosti obavezno cijepi 20 puta. Je li to previše?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

8. Smatrate li da specijalisti školske medicine i pedijatri trebaju sudjelovati u kreiranju obaveznog kalendara cijepjenja?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

9. Smatrate li da bi neko cjepivo trebalo izbaciti/ maknuti iz kalendara obaveznog cijepjenja?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

10. Ako je Vaš odgovor da, koje biste cjepivo maknuli _____

11. Mislite li da bi trebalo u obvezni kalendar cijepjenja uvesti neko novo cjepivo ?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

12. Ako je Vaš odgovor da, koje cjepivo i za koju dobnu skupinu: _____

13. Smatrate li da bi neko cjepivo trebalo premjestiti za neku drugu dobnu skupinu ?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

14. Ako je Vaš odgovor da, koje cjepivo i za koju dobnu skupinu: _____

15. Smatrate li da viša medicinska sestra ili prvostupnica može samostalno u radu cijepiti djecu?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

16. Ministarstvo zdravstva propisuje kalendar cijepjenja i on je zakonski obavezan za svako dijete. Biste li željeli da roditelji sami odlučuju čime i kada će cijepiti svoje dijete?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

Prilog 2: Upitnik za roditelje

1. Živate u:

- a) gradu
- b) naselju

2. Vi ste djetetu:

- a) otac
- b) majka
- c) netko drugi

3. Završili ste:

- a) osnovnu
- b) srednju
- c) višu ili visoku školu

4. Drugi je roditelj završio:

- a) osnovnu
- b) srednju
- c) višu ili visoku školu

5. Jeste li redovito do sada cijepili svoje dijete?

- a) da
- b) ne

6. Ako dijete do sada nije redovito cijepljeno, navedite koje cjepivo dijete nije dobilo i zašto:

7. Je li Vaše dijete cijepljeno cjepivom van kalendara cijepjenja i kojim (npr. protiv krpelja, gripe ili vodenih kozica)

- a) da, (navesti cjepivo) _____
- b) ne

8. Znate li protiv kojih se bolesti cijepilo Vaše dijete pri pregledu za upisu 1. razred?

- a) da
- b) ne

9. Ako je odgovor da, napišite koje su to bolesti. _____

10. Znate li naziv proizvođača cjepiva koje je dijete primilo?

- a) da
- b) ne

11. Ako znate, molimo Vas da ga napišite. _____

12. Je li Vaše dijete mjesec dana nakon cijepjenja:

- a) imalo temperaturu višu od 39stupnjeva C? da-ne
- b) bolnost, crvenilo i otvrdnuće na mjestu uboda? da-ne
- c) crveni osip po tijelu? da-ne
- d) povećane limfne čvorove? da-ne
- e) oticanje ili povećanje žlijezda slinovnica? da-ne

13. Jeste li nakon cijepjenja tražili medicinsku pomoć?

- a) da
- b) ne

14. Ako jeste, kome ste se obratili?

- a) pedijatru
- b) obiteljskom liječniku
- c) školskom liječniku
- d) hitnoj pomoći

15. Navedite razlog zbog čega ste tražili medicinsku pomoć? _____

16. Mislite li da je cijepljenje dobra metoda zaštite od zaraznih bolesti?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

17. Dijete se tijekom života od rođenja do punoljetnosti cijepi obavezno 20 puta. Je li to previše?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

18. Smatrate li da odabrani liječnik djeteta (onaj koji ga liječi) treba biti i cjepitelj?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

19. Ministarstvo zdravstva propisuje kalendar cijepjenja i on je zakonski obavezan za svako dijete. Biste li željeli da roditelji sami odlučuju čime i kada će cijepiti svoje dijete?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam